

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL III

"Gazeta" iese în fiecare zi
Abonamente pentru Anst. J.-Ungaria
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
Pentru România și străinătate
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 franci, pe trei luni
10 franci.
Se primumeră la toate ofi-
ciile postale din țară și din
afară și la dd. colector.
Abonamentul pentru Brașov:
la administrațiune, piața mare
Nr. 22, etajul I.: pe un an
10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei
luni 2 fl. 50 cr. Cu dusul în
casă: Pe un an 12 fl., pe
șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
Un exemplar 5 cr. v. a. sau
15 bani.
Atât abonamentele cât și
inserțiile sunt a se plăti
înainte.

Nr. 108.

Brașov, Sâmbătă 13 (25) Mai

1889.

Brașov, 12/25 Mai

Intre mulții vorbitori din dieta ungurescă cu ocaziunea desbaterei asupra bugetului ministerului de culte și instrucțiune publică, a debutat și un anumit Firczak, care nu e deputat al vre-anui cerc electoral din Boemia ori Galiția, după cum numele lui ne-ar face să credem, ci se mărturisește ca deputat „ungur” și încă ales de Ruteni din Țera ungurescă.

Nu-i vorba, deputatul Firczak este o personalitate obscură pe arena parlamentară și poate că tocmai această împrejurare l-a făcut să dea și el un semn de viață în dietă și de aceea a spus și el ce are pe inimă, vrându-se esplice prin exemple programa ministrului Csaky.

Înainte de toate trebuie să mai observăm, că amintitul deputat face parte din ceta mamelucilor tizaiști și prin urmare este unul dintre aceia, despre cari a dîsu nu de mult o opoziția, că nu reprezintă adevărata opinie publică ungurescă, deoarece sunt aleși la poruncă de către alegătorii de alte naționalități.

Ministrul Csaky a vorbit de scaderi pe tărîmul instrucțiunii populare. Era lucru firesc, că și alesul guvernului se suflă în aceeași trîmbiță. Scădere e — dice el — că o jumătate milion de copii obligați nu cercetă; nici o școlă; der cea mai mare scădere o găsește în aceea, că n forte multe școle nu se nvață unguresce ori se nvetă rău unguresce. Acesta, dice el, se întimplă mai ales în comitatele dela graniță și în comitatele locuite de populațiune nemaghiară; un asemenea cerc reprezintă și densul fiind ales de Ruteni, der cutază a afirma, că poporul ruteniu sîmte cu totul unguresce. Ruténul, dise el, n'are anti-

patia în contra limbei maghiare; părinții ruteni sunt mândri de acei copii ai lor, cari învață mai bine unguresce; decă cu toate acestea progresele sunt așa de neînsemnate, cauza este lipsa de mijloce materiale. Decă guvernul va nisui a îmbunătăți starea materială a poporului, promovându totodată instrucțiunea poporală prin înființarea de asiluri de copii, atunci nu vor lipsi nici succesele culturale.

Atata e totu ce a scos la lumină cumintia deputatului Firczak. Cum că este foarte mărginit în vederile sale, dovedesce și faptul, că densul își inchipuesce că toți Nemaghiarii din comitatele Țerii unguresci și ale Ardélului sunt ca Rutenii. Și apoi e mare întrebare, decă Rutenii din Ungaria sunt toți așa de „marî unguři”, încatu se nu mai țină de loc la naționalitatea lor. Noi suntem altfel informați. Der este și rămâne o mare amăgire și dovedesce o crassă necunoscință a împrejurărilor, decă Firczak și cu soții lui din partida tizaiștă cred, că voru pute dobîndi față cu toți Nemaghiarii succesele ce li-se pare că le-au dobîndit în câte un cerc electoral ruteniu ori slovacu.

Nisce figuri ca Firczak, cari au seși mulțămescă deputația lor slăbiciunilor câte unui cerc electoral nemaghiar, prin declarările lor, ca cea de mai sus, contribuie numai a încurajia pe șovinisti în pornirile lor fatale de maghiarizare, mărindu astfel încordarea dintre naționalități.

Căci ce este un cerc electoral ruteniu pe lângă nenumăratele cercuri și ținuturi locuite de Nemaghiari? O picătură în mare. De ar umbla alegătorii ruteni ai numitului deputat chiar cu calpac și cu pinten, acesta n'ar ave nici o însemnătate pentru

viața cea mare și puternică nemaghiară în acestu stat.

Nu e vorba în acestu stat de câteva mii de Ruteni, cari pot fi se nu mulțamiți cu starea lucrurilor, ci este vorba de a se respecta viața individuală națională a milioane de cetățeni nemaghiari, care nu se va pute înabuși nici cu școle unguresci, nici cu asiluri unguresci de copii.

Rutenii d-lui Firczak nu oferă deră nici o deslegare a cestiunei celei mari: cestiunea naționalităților, și este ridicul, decă acestu domn vrea să se organizeze statul pe basă „socială-creștină” după spiritul se național și după ideile ce le desfășură în cercul se electoral reneșt. Basa creștină-socială poate fi numai una, și aceea nu este maghiarizarea, ci egala îndreptărire națională.

Programa ministrului Csaky.

(Fine.)

Pe terenul școlilor medii se poate observa o anumită abundență. Celu puțin numărul școlilor medii este îndestulitor, deși situațiunea lor teritorială nu s'ar pute dice că este potrivită. Frecuența claselor inferioare este disproporțională multu mai mare decatu a claselor superioare; pe lângă toate acestea însă din clasele superioare se întimplă că est și astfel de elemente, care nu sunt capabile pentru o calificățiune mai înaltă, științifică. (Viue aprobări în drepta). Trebuie se nisui deră, ca tinerii mai puțin capabili se se aplice încă la timp la alte cariere, unde pot deveni cetățeni folositori ai statului, pe când decă în școlele medii se lasă se trecă cu ușurință dintr'o clasă într'alta, după absolvarea institutelor mai înalte, ei de regulă îmulesc numai numărul acelora, cari sunt o greutate atatu pentru stat, cât și pentru societate. (Aprobări în drepta). Se n'țelege, că tendința acesta stă în legătură cu înființarea unui număr co-

respunșător de școle de specialitate și de școle civile, precum și organizarea corespunșătoare a acestor școle. (Aprobări în drepta). În privința școlilor medii mai trebuie se fimu cu luare aminte și la împrejurarea, ca plângerile ce se ivesc ici-colo contra împovărării prea mari cu studiile se facem ca se înceteze și încă în primul loc prin aplicarea unui sistem de învățământ mai potrivit. (Viue aprobări în drepta).

Pentru aceea dicu: prin aplicarea unui sistem de învățământ mai potrivit, pentru-că nu încapă îndoaș, că în străinătate, mai cu semă în Franța și în Germania, în școlele medii se propune multu mai multu ca la noi, și astfel împovărarea prea mare, întru câtu esistă acesta la noi, este rezultatul sistemului nepotrivit de învățământ. (Aprobări).

În fine în întreg și peste totu, crearea în viitor a școlii medii unitare trebuie se ne fiă, după a mea părere, scopul la care se ținim. (Aprobări în drepta). Eu nu pot se mă clasificu între aceia și nu pot se adoptu principiul acelora, cari cred, că scopul gimnasiun ar fi exclusiv înalt, științific și idealistic, în timp ce scopul școlilor reale din contră ar fi numai practic. Ori ce bărbat cultu, care tinde la o muncă folositoare, trebuie se aibă nu numai cunoscințe practice, ci trebuie se aibă totodată și principii și aspirațiuni mai înalte. (Aprobări).

Situațiunea școlilor mai înalte de regulă depinde dela împrejurarea, că ce fel de elemente est din școlele medii. Va se dică îmbunătățirea situațiunii școlilor medii de sine face se rezultă îmbunătățirea situațiunii școlilor mai înalte. Mai multu decatu această împrejurare, și mai multu decatu alegerea potrivită a puterilor didactice, ne atragă atențiunea pe acestu tărîm încă și alte împrejurări speciale. (S'aușim!) S'aușim!

Regulamentul universitar — și aici în prima liniă mă cugetu la universitatea științifică din Budapesta — la totu casul trebuie se se revizuiască. (A-

FOILETONULU „GAZ. TRANS.”

Progresul

după Jules Simon.

(Fine.)

Știința schimbă nu numai pe servitorii și pe amicii omului; ea schimbă și raporturile omenilor între olaltă. Legislațiunea și economia politică sunt urmările progreselor făcute de științele fizice. Omul care conversază în aceeași și c'unu asociat din New-York și c'unu corespondent din Sânt-Petersburg, care trimite dimineța la bursa de Paris se de Londra ordine, cari străbatu jumătate din lume și cari se execută după ameză, fabricantulu, care aduce carbunii și materiile brute în incinta făuriei sale într'unu timp de 40 ori mai scurtu, decatu îi trebuia acum 20 de ani, nu mai au nici aceeași sferă de activitate, nici aceeași trebuințe, nici aceeași ambițiuni, nici aceeași gusturi, cari esistau în secolulu trecut. Toți omenii sunt aș așezați la aceeași masă. În lume esistă un atelier universal, un magazin universal, se observă numai,

că totulu tinde la „universalu” sub impulsia științei. Prin acesta se adereșc și realizăz marile cuvinte pronunțate odată de Aristotele: „Știința este știința universalului.” Diferința dispăre totu mai tare. Deși universalulu e superioru, cu toate acestea trebuie se aspiră la el. Pote că esistau diferințe, cari se păstrau ca folositoare. Noi cădem în escesulu binelui.

Se constatăm acestu progres constant și rapid al universalului până în cele mai mici lucruri. În comerțu toate piețele depind una dela alta; s'ar pute chiar dice, că esistă numai o singură piță. În industriă, în schimbul de produse, diferințele cecă a se apăra sub forma de tarife vamale. Se pare chiar în acestu momentu particularu, în acestu pătrăr de oră, că liberalulu schimb suferă o șguduitură. Der ce se facă ore legea în contra lui Pasteur și a lui Berthelot? Dintre toate puterile cea mai revoluționară este puterea științei. Alu doilea imperiu guvernă țările franceze și eschidea cu severitate țările streine. Zadarnice opintiri! Aș nu mai esistă secrete politice. Guttenberg l'a datu

prima lovitură; vaporulu le-a făcutu imposibile. Nicodată nu se va construi unu mur chinezesc destul de înalt, care se împedece vaporulu, telegrafulu și telefonulu se trecă. China însăși, protegiată seu împresurată atatu de multu de zidurile sale, este aș la Parisu, la Londra și Berlinu.

Altu faptu, comerciulu micu dispăre în orașele mari. Care este succesulu magazinelor „du Bon Marche”, alu magazinelor „Louvre”-ulu? Este universalulu, care trece și ucide împrejurulu se diferințele. Totu asemenea e și cu băncile mari; totu asemenea cu unificarea măsurilor de lungime, cu unificarea monedelor.

Se dice, că în America, se cel puțin în orașele mari americane, viața de familiă suferă puțin de rēulu comunu. Ea e înlocuită prin phalanstere sub formă de hotele mobilate. Acesta e cel mai rău triumfu al universalului. Mă simt fericit se cugetu că universalulu nu-și va estinde progresele sale în această direcțiune. Natura însăși e atacată până în ultima ei fortăreță; și ea va sci se se apere.

Revoluțiunea din 1789, alu cărei centenaru se serbeză acum în Parisu, a fostu cea mai mare victoriă a universalului. Ea a răsturnat toate privilegiile, cari formau diterințe. Ea a făcutu din națiunea franceză o singură familiă. Mai înteu ea a introdus egalitatea în famili prin suprimarea dreptului de primogenitură și a dreptului de sex. Egalitate este totu atatu câtu universalitate. După aceea a stabilit egalitatea între famili, suprimându feodalitatea contractantă. Ea a promulgat suveranitatea poporului, care este forma politică a egalității și universalității. Ceea ce făcea ea pentru Franța a făcutu pentru lume, deoarece ea a scos principiile sale nu din tradițiune, care e o diferință, ci din rațiune, care este organulu propriu al universalului. Bastilla, derimată în 14 Iulie, care se vedea în capetulu uliții Saint-Antoine, era numai unu simbolu. Franța, derimându, a derimatu toate Bastillele și a pus capet la toate diferințele.

De siguru aceeași idee filosofică, promulgată de Mirabeau, a făcutu de

probări.) După a mea părere trebuie să se ia dispozițiuni, ca prelegerile să fie ascultate mai punctuos (Viue aprobări), ca ascultătorii să desvölte mai multă sîrguință, ceea ce după a mea părere se pöte ajunge prin impunerea colloquiilor în mod obligatü. (Viue aprobări.) De asemenea trebuie să se schimbe și ordinea esamenelor și a învățămîntului atätü în interesul calificățiunii în sciință, câtü și în interesul bine înțeles alü ascultătorilor. În fine trebuie să se resolve odată și cestiunea didactului taxelor și a banilor pentru prelegeri (Aprobări generale), după a mea părere chiar în interesul vödei profesorilor. (Aprobări generale).

Ideia înființării unei a treia universități dice ministrul că nu trebuie să cadă, dör resolvarea acestei cestiuni trebuie să se pregătască nu numai din punctü de vedere financiarü, ci și cu privire la problema cea mare, ce stă în legătură cu întregirea universității dela Clușiu și cu cestiunea academiilor de dreptü.

Atrage apoi deosebita atențiune asupra nisuițelor culturale, pe cari nici unei națiuni nu-i este permisü a-le neglija, și cu atätü mai vörtosü nu-i este ertatü națiunii unguresci și statului ungurescü, „cari au o misiune culturală deosebită.“ La locul acesta ministrul Csaky laudă pe antecesorulü său Trefort și dice, că visitändü școlele de statü din Budapesta a rămasü multămitü de aventulü ce l'a datü Trefort acestorü școle, dintre cari unele se potü numi esemplare.

Cu privire la politica instrucțiunii publice, ministrul e de părere, că pe terenul instrucțiunii publice era întocmirilor esterne trebuie să fie succedatü acum de era întocmirilor interne. În locul activității mai mult extensive trebuie să urmeze activitatea intensivă. Prin această vré se accentueze ministrul, mai cu sémă întregirea și desvöltarea deplină a multelor institute și instituțiuni, ce s'a înființatü în timpul din urmă. Din acestü punctü de vedere ministrul în privința fondului de pensii alü profesorilor dela școlele medii autonome, s'au hotărütü să începă negocieri cu suspiitorii respectivelor școle; totü din acestü punctü de vedere a schimbatü deja sistemul de până acuma alü esamenelor profesorilor și pregătése și revisiunea institutului de pensii a învățătorilor, care s'a dîsü că este urgentă. Apoi continuă astfel:

„Recunoscü, on. dietă, că acestü felü de activitate nici pe departe nu este împreunată c'unü rezultatü așa de vițibilü, așa de hătătorü la ochi, ca activitatea privitoare la întocmirile esterne;

atunci töte modificările la popöre. Victor Emanuel credea, că face unitatea italiană; împăratul Wilhelm credea, că a făcutü unitatea Germaniei. Unitatea italiană și unitatea germană au fostü făcute de revoluțiunea franceasă. Ele suntü unul dintre pașii cei mai mari făcuți de universalä dela pasul decisivü din 1789. Ele probéză, că noi reușimü prä multü. Nu trebuie să reușimü peste măsură. Universalulü trebuie să fie preponderantü, dör nu pöte fi singurü. Legea lumii politice, ca și aceea a lumii fizice, este unitatea în varietate. Hierarchia privilegiilor era detestabilă, pe când hierarchia drepturilor este necesară.

Arta nu e atätü de variabilă ca politica, industria și afacerile. Pentru ce? Pentru că ea este omulü însuși; restulü nu constituie decâtü accesoriile omului. Omulü lui Corneille este, în fondü, omul lui Sophocle; omulü lui Molière este omulü lui Terentiu. Sophocle și Terentiu, Molière și Corneille iau dela timpul lor, ceea ce ei posedü rău; iau poesia dela isvorulü poesiei, care este natura eternă a umanității. Spuneamü mai adineori, că audimü vocea unui locuitorü din

dör pentru aceea de sigurü este totü atätü de însemnată ca și acesta (Aprobări) și totü atätü de multü merită, ca totü cei interesați: statulü, societatea, confesiunile, comunele și singuracii să între în asta direcțiune în cea mai nobilă emulațiune. (Aprobări.) Pentru-că scopulü acela mare, ridicarea culturai naționale la nivelü înaltü, numai pe calea emulațiunii introduse în lege prin genialulü baronü Iosifü Eöväos se pöte asigura. (Viue aprobări.) Școla nu este sfera de putere a câte unui interesatü, școla nu este terenulü exclusivü nici alü statului, nici alü confesiunilorü, școla este o arenă comună, pe care nobila emulațiune a tuturorü celorü interesați face să crească mare, face să devină folositoare fiitörea generațiune.“ (Aprobări generale).

În fine ministrul dice, că schimbarea legii vechi cu o lege nouă numai în acelü casü ar afla-o cu cale, când raporturile se vorü desvölta astfel, încätü ar pretinde-o această în modü imperativü. De altă parte dice, că peste totü serviciul administrativü, prin urmare și serviciul administrativü alü afacerilor școlare, trebuie pe câtü numai e cu putință să se simplifice. Declară, că în direcțiunea această a și făcutü deja primii pași și speră, că nu peste multü timp va da o ordinațiune, care prin împușinarea muncii superflue de cancelariä, va fi în avantajulü serviciului publicü.

DIN AFARÄ

Turburările din Germania.

Din Berlinü se comunică următoarele: Contrastulü e isbitorü între purtarea minerilor din Westfalia și a minerilor din Silesia. Primii n'au comisü nici unü escesü și răspunderea împușcăturilor cade numai asupra lipsei de sânge rece alü militarilor. În Silesia, din potrivă, domnescü ideile anarchiste. Escese grave s'au întemplatü acolo. Doi inspectori au fostü apröpe uciși de către o bandă de turbați. Refugiați într'o cărciumă, ei ar fi fostü măcelăriți fără sosirea providențială a trupelor. Gropile au fostü călcate de resvătiiți și sistematicü devastate. Aparatele de ventilațiä au fost distruse, galeriile suntü astupate; ér pagubele se urcă la milioane. Exploatațiä e întreruptă pentru mai multe luni.

Personalulü administrațiunii minerilor, printre cari femei și copii, a fostü înconjuratü în zidurile de exploatațiä, și a suferitü unü adevăratü asaltü. Inspectorulü Grüneberg a fostü sfășiatü de mii de mâni; mațele îi atörnau, elü nu mai resufla, și cu töte astea miserabili ilü puseră pe șine, încercändü să misce o mașină grea pentru a-lü strivi. Nevasta nenorocitului voi să se întrepue; ea fü

America în distanță de-o mie de miluri. Dör audimü și înțelegemü pe Demostene după 2000 de ani, deörece elü este omul, care vorbește omului. Convențiunile în arte pier una după alta după ce pentru câva timpü au violatü seu micșoratü frumșetea; și mai pe urmă impulsivitatea atotputernică a naturii învinge și frumșetea strălucese, în ciuda școlilorü, în grația și adevörulü ei. Sciința a datü artei acestü serviciu de a-i da ca privitorü genulü omenescü și nu ca altădată cutare orașü seu cutare provincia.

Și priviți ce rezultatü! Fiăcare omü are de aci incolo dreptulü și mijloculü de a vedé pe Raphael, pe Michael-Angelo și pe Rubens. Și colo în fața cap d'operei multimea se împarte fără ca legea să intervină; hierarchia se forméză în modü divinü între vödători și orbi, nu mai există diferență homicidă (omocidă de ömeni), ci diferență stabilită de natură, peste care strălucese universalulü, precum strălucese Dumneöeu în pace pe deasupra lumilor. A. V.

greu rănită. La Wandenburg registrele și planurile gropilorü au fostü arse. Intervenirea întârziată a trupelor a permisü cu mare greutate ca numeroși amploiași greu răniți să fie protegiați.

Greva se întinde în basinulü întreg. O soluțiune a crizei e neprobabilă; propunerile administrațiilor au fostü primite cu rönete din partea minerilor. Momentulü era pregătütü de multü și trebuia să isbucnescă la 2 Iunie; dör grevele din Westfalia au grăbitü evenimentele.

Minciunile răspândite de organele oficiöse asupra situației din Dortmund n'au servitü decâtü să încurageze elementele revoluționare din Silesia. Primulü actü alü revoltaților a fostü distrugerea totală a zidurilorü și a gropilorü. Greviștii au împiedecatü pe inspectori de a eși, și au datü focü zidurilorü prin mijloculü fașinelorü.

Rusia și visita regelui Italiei la Berlinü. „Novoie Vremja“ cu ocazia călătoriei regelui Humbert la Berlinü, dice că, decât d-lü Crispi va cere Germaniei autorizațiä de a se apropia de Francia, elü o va obține lesne, căci Germania doresce pacea. Acestă eventualitate nu va puté decâtü să bucure pe Rusia, care doresce ca Franța să regăsescă importanța sa politică de altădată, care este după sine, absolutamente necesară pentru menținerea adevăratului echilibru europeanü și pe deplinü conformă cu sentimentulü naționalü. Rusia e într'unü modü iresistibilü dispusă să considere Francia ca aliata sa cea mai de doritü. Diferența de regimuri politice nu împiedecă de locü pe Francia și pe Rusia de a merge de acordü și a se ajuta între ele, când unü motivü öcreare va amenința existența uneia seu alteia. Numai această comunitate de interese constituie baza alianței celorü două țări. Este adevăratü, că nu există tratate, dör alianța întemeiată pe încredere și pe necesitățile reciproce este cea mai solidă din töte. Imperatulü germanü și minerii.

O telegramă din Berlinü comunică următoarele: Ținemü dînt'r'o sorginte cu desvörtire autentică particularitatea următoare, care permite de a avé o idee esactă de rolulü caracteristicü jucatü de împăratulü în cestiunea grevelorü. S'a dîsü deja, că în ultimulü consiliu de miniștri, Impăratulü apărü pe neașteptate și luă parte la deliberare. Elü blamă într'unü modü energicü purtarea patronilorü minelorü și declară că suntü perfectü legitime reclamațiunile minerilor. Sfărșindü, elü rostü cuvintele următoare ale cărorü exactitudine o putemü garanta: „Nu voescü ca trupele mele să servescă la garantarea unorü dividende mari acționarilorü, streini în cea mai mare parte, ai cărbunărilorü din Westfalia“.

Francia și visita regelui Italiei la Berlinü. „Republique Française“ de ađi dîminetă, vorbindü cu ocazia călătoriei regelui Humbert la Berlinü, de criza economică ce străbate Italia în acestü momentü, constată că România, Grecia și Spania s'au substituitü Italiei pe piața franceasă. Același dîarü constată de asemenea, că opiniunea publică în Italia respinge din ce în ce mai multü politica d-lui Crispi, care tinde a face pe Italieni să vadă pe inamiculü lorü ereditar nu în Germanulü, care represintă pe Gibelinii, ci în Francesulü, care represintă latinitatea.

SCRILE ȚILEI.

În contra maghiarisării. „Vaterland“ din Viena publică o scrisöre din Bănatü, în care se protesteză în contra maghiarisării înverșunate a Sërbilorü și a Românilorü.

Societatea „Nix-dajcs“ din Pesta dete la 18 Mai n. în birulü Mikado, în onörea deputatului Otto Herman, unü prändü. Pe președintele mesenilorü îl salutä Ladislau Scheffer, după elü vorbi

Otto Herman, care fü salutätü de o deputațiune a mesenilorü. Într'aceea apărü Gabriel Ugron, care ținu o vorbire înflăcărätă asupra temei „Nix-dajcs“. Mai vorbirä Hentaller, Madary ș. a. Tămbălaulü a ținutü până nöptea târziu. Auđi colo: Scheffer, Herman, Hendalller etc. în societatea „Nix-dajcs“!

Tergulü de primăveră alü Devei a fostü slabü cercetatü, atätü celü de vite câtü și celü de mărfuri.

O sentință la locü. Curia din Pesta a luatü în Țilele acestea o decisiune, după care comite delictulü de vätömare de onöre acela, care se adreséză pe stradă către o damă fără încuviințarea ei, îi propune a o însoți și peste totü se pörtă necuviinciosü. Doi tineri Don Juani din Kecskemet au comisü adevă această necuviință. Fiindü amețiti de bëntură atäta se totü legară de o damă pe stradă, până când acesta se vödü nevoită să strige după ajutorü. Tribunalulü din Kecskemet condamnă pe cei doi tineri la 15 fl. pedepsă în bani pentru turburarea liniștei publice. Tribunalele superiöre însă calificară faptulü ca vätömare de onöre.

Pe calea feratä Sibiiu Copșa-mică s'a făcutü o schimbare în mersulü trenurilor. Dela 1 Iunie n. trenulü dinainte de amedü plecă din Sibiiu cu 20 minute mai târziu ca până acum, trenulü de söra plecă cu 10 minute mai curëndü ca până acum, ér trenulü de după amedü sosese în Sibiiu cu 24 minute mai curëndü ca până acum; acestü trenü se opresce condiționatü la cantonulü Nr. 19 în Ocna Sibiiului.

În școla de cadeți din Sibiiu se vorü primi în anulü școlarü viitorü vr'o 50 de elevi. La alegerea lorü se vorü lua cu deosebire în considerare cunoscințele și educațiunea. Petițiile de primire, instruate deplinü, se trimitü până celü multü în 25 Iulie n. la comanda școliei de cadeți de infanteria în Sibiiu. Primirea în școlă s'a ușuratü, primindu-se de aci înainte în anulü I și elevi, cari potü aräta unü testimoniu multămitorü de classa III a unei școle medii, pe când elevi cu testimoniu numai suficientü trebuie să fi absolvatü și de aci înainte patru clase.

Totü pentru maghiarisare. Acei învățători dela școlele poporale säsesci, cari n'au calificățiunea pentru instruirea limbei maghiare, dör dorescü a o avé (art. de lege 18 din 1879, legea de maghiarisare), vorü puté depune în anulü acesta esamenü dela 28—30 Iunie la preparandia de statü din Cristurulü säcuescü.

Focuri. În Fălfălu a arsü șura lui Ionü Tudorü Comanü; paguba e de 40 fl. și n'a fostü asigurată. În Hașagü i-au arsü notarului comunälü N. Hulea șura și grajdulü; din paguba de 300 fl. au fostü asigurați numai jumătate. În Stina au suferitü alți 8 economi o pagubă de 1362 fl., din norocire asigurați în mare parte. Fabrica de vatä din Pojunü a arsü. Lucrătorii au fostü numai după mari opintiri mântuiți.

Nenorocire. Economulü I. Simonü din Măgherušü nu se putü împăca cu ougetulü, că trebuie să trăiască fără soția sa, carea isbutise să se despartă de elü. Trimise de i aduse să vedă pe miculü seu fiu, care ședea la mamă-sa, se jucă cu elü și cu această ocașiune dete trei împușcăturü de revolverü asupra copilului, și apoi se sinucise și elü.

Comitatulü Hunedörei se va împărți, cum se dice, din nou în cercuri administrative. Colonia Simeria, care se ținea de Deva, va forma de aci înainte o comună politică de sine-stătătoare. Din

lierele de ferărie dela Simeria au fost concediate din serviciu mai mulți lucrători, din pricina trecerii peste buget.

Camera advocațională din Clușiu face cunoscut, că Alesiu Bokros, avocatul în Clușiu, a fost șters la cererea sa din lista camerei.

Din dieta ungară.

Continuându-se desbaterea specială asupra posturilor bugetului, Andr. Vécsey dăse, că ministrul ungaresc a lătere e superfluu, că nici măcar atâtă influență n'a dovedit, ca pe castelul din Buda să falfăe colorile unguresci. Elu nu face decât esoperă diplome de nobleță și alte distincțiuni pentru servicii de corteșire.

Totu așa vorbi și Alex. Györy, dîcîndu, că nu corăspunde cu starea constituțională, când cu contra-semnătura ministrului ungaresc se conferă ordine, care nu cunosc dreptul de statu ungaresc. Ordinele și distincțiunile se dau numai pentru servicii de corteșire. Asta o dovedește scrisoarea fișpanului din Timisóra.

Geza Polonyi dăse, că ministeriul a lătere ar avé problema a tiné cumpănă influenței camerei din Viena.

Blasiu Orban atrase atențiunea guvernului asupra instituțiunei caselor de copii găsiți, a căroră neglijere e o perdere națională.

La postul operei ungaresc din Pesta s'a discutat destul. Amu arătăt în Nr. 102 alu „Gazetei“, că pentru acestea se cheltuesce o jumătate de milionu fl., ér pentru instituttele naționalităților nici unu banu frântu. Mai amintim ce a spus dep. Komlossy, că la operă sunt în slujbă 150 de jidovi.

Br. Ivor Kaas dăse, că administrația autonomă a degenerat numai în urma activității neresponsabile a fișpanilor, carî în timpul alegerilor sunt reprezentanții și comisarii guvernului, faou politică de partidă. Fișpanii abisiv nu se amoveză. Unu fișpan recunoscut de toți ca falsificatoru de documente politice... (Aci o mare larmă se nasce. Vorbitorul își modifică cuvintele astfel: fișpanul avea cunoscință despre falsificarea de documente.) Elu se delară pentru administrația de statu, dér revisuindu-se radical în același timp legea electorală.

Iuliu Lukats dăse, că din veniturile fôiei oficiale „Budapesti Közlöny“ se acopere deficitul de 90,000 fl. alu fôiei partidei guvernului „Nemzet.“ Asta nu'i procedere corectă. Cere ca ministrul să dea în arêndă fôia oficială.

Emeric Vester dăse, că fișpanii ca demnitari și ca agenți ai guvernului, cu lefuri mari nu mai pot pretinde și pensuni. Deoi acestea se se ștergă. Acelașu lucru l'au cerut și alți deputați.

George Linder dăse, că în locu să se încaseze 30% adaus la darea de venit, se incaseză în praxă câte 50—60%. Rêult acesta se se înlătore.

Ministrul de finanțe Wekerle promite a înlătura rêult. Dăse, că guvernul are intențiunea a desființa loteria mică. Pasul primu s'a făcut prin micșorarea câștigurilor.

Din camera deputaților austriaci.

Despre „Fideicomis“ a făcut cunoscutul democrat Dr. Kronwetter la 15 Maiu în ședința camerei deputaților austriaci drastice observațiuni.

Elu dete espresione mirărei sale, că pe cându obiectele mai importante așteptă să le vină rëndul a fi resolvate, pe atunci Alexandrina principesa de Dietrichstein are putința de a aduce înainte camerei interesele ei private, carî pentru noi și pentru poporele austriace nu sunt de nici unu interesu. Are acêstă pricipesă, dăse vorbitorul, privilegiul, de a se presenta chiar și în ultima oră

la ordinea dălei acestei camere? (Iaritate.) Este ore acêstă pricipesă din o altă materiă făcută, decâtu tôte acele milioane de cetățeni, ale căroră interese noi aci le lăsamu neresolvate? Dêcă ea, când s'a născut ar fi zăcutu golă între sute de copii proletari ore, și atunci ar fi trebuit să fiă căutată ea, principesa Alexandrina! (Viă ilaritate). Și dêcă ea va muri și va zăcea îngropată în mijlocul a sute de alți omeni, atunci poți să cauți oșele ce au aparținut principesei! Nu este ore o obrăsnică ca acolo, unde natura a creștut egalitate, se întemează prin legislațiunea statului neegalitate?

Luați planetul nostru, pământul (Iaritate), și prin lege se hotărîm, că 6584 de jugăre, 921 de stănjini cuadrați ce natura pentru toți căți se mișcă pe estu planetu, le-a creat în modu egal și fiă exclusiv numai pentru principesa Alexandrina [Iaritate] chiar și când planetul ar mai sta încă dece milioane de ani... Acêsta eu o declaru chiar ca o nedreptate în contra întregii omeniri muncitoare, că prin aceste fidei comisuri se crează trândavi privilegiați. [Fôrte bine! și a-plause în stânga.]

Dêcă documentul Fideicomisului dăse: „Acêstu Fideicomis nu va puté fi niciodată îngustat séu transformat într'unu capitalu de Fideicomis, nu e ertatú nici odată să se împartă între mai mulți posesori, ci trebuie, chiar în casul unei nasceri gemene, să cadă numai asupra celui dintéiu născut.“ (Iaritate în stânga). Este de creștut acêsta la o sută de ani după frasa lui Mirabeau? Noi în ultima oră trebuie să creăm unu deosebitu dreptu pentru copiii gemeni, și aci eu mi-ășu permite a face domnului referentú întrebarea: Cum va puté elu recunósce aci pe celú dintéiu născut? (Iaritate). Versiunile (eșirea copilului la nascere) în asemenea casuri vinu adeseori așa de repede, încâtú mósă pôte schimba pe cei doi copii unul cu altul (Nouă ilaritate); ar tribui să fiă de față unu juriu de Fideicomis, spre a îndeplini sigilarea oficială. (Iaritate rêsunătoare). Oratorul încheia:

Acêstu proiectu e unu réu semn alu timpului. D-vóstră nu vrei să scîți nimic despre egala îndreptățire a tuturor omenilor. D-vóstră vè cunósceți numai pe d-vóstră înși-vè și miserabilul D-vóstru egoismu. Și fiindcă acêstă lege este unu efluxu alu acestei gândiri, atunci rogú pe înalta cameră să respingă cu unanimitate acêstu proiectu, care e o rușine pentru legislațiune.

Sinodul archidiecesanú din Sibiu.

Ședința a VII-a, 22 Aprilie.

Se pune la ordinea dălei nota Esc. Sale I. P. S. arhiepiscopu și metropolitu, prin care se aduce la cunoscință, că de episcopu alu eparchiei Caransebeșului, devenit în vacanță prin repăsarea episcopului Ioanú Popasu, s'a ales Précu. Sa archim. și vicariu arhiepiscopesc Nicolau Popea, și actul alegeri s'a așternutú spre întărire la Tronú, dér întărirea până acum n'a urmat. Dep. P. Cosma accentuează acêstă distincțiune bine meritată asupra unui venerabilu membru și dignitaru bisericescu alu archidiecesei nòstre, și are cea mai bună speranță, că acêstu actú va obținé și pré înalta întărire, în care casu devine în vacanță postul de vicariu, care e salarisatú din ajutorul de statu, ce-lu primesce biserica nòstră. Apoi propune:

Sinodul cu plăcere ia spre sciore, că distincțiunea de a fi alesu întru episcopu alu dieceei Caransebeșului a căduț asupra unui demnitaru bisericescu alu archidiecesei și anume asupra Précu-vioșei Sale d-lui vicariu arhiepiscopesc archimandritú Nicolau Popea. Totodată sinodul în firma credință, că alegerea va obținé Pré înalta întărire, și prin asta ar deveni în vacanță unu postu sistematizat de asesoru ordinaru în senatul strinsu bisericescu, încă în sesiunea acêsta va alege unu asesoru consistorialu în senatul strinsu bisericescu; alesul însé va puté obținé întărirea din partea arhiepiscopului numai după-ce vacanța prevăduțá va deveni faptă.

Presidiul observă, că într'adinsu n'a grăbitú cu notificarea acêstu actú,

pentru că avé speranță, că eventualu se pôte notifica actul trecutú prin tôte forurile, altfelú are cea mai bună speranță, că acêsta actú va obținé și Pré înalta întărire. Cu tôte acestea însé e de părere să nu se precipiteze lucrul.

Dep. N. Cristea dăse, că prin primirea propunerii d-lui deputatú Cosma s'ar crea unu precedentu periculosu, căci s'ar alege unu asesoru așa dîcîndu în spe, și apoi nu e eschisă nici posibilitatea, ca față cu cele mai bune speranțe, ce le avem, rezultatul final alu actului să fie contrarul dela ceea ce dorim cu toți, decí face următorea propunere:

Deore-ce pré înalta aprobare a alegerii de episcopu în diecesa Caransebeșului încă n'a urmatú și așa dîcîndu în sinul consistoriului archidiecesanú nu există, și fiindcă în chipul acêsta alegerea unui membru consistorialu în spe ar fi lucru anticipatú, sinodul decide:

Avêndu a se pune în decursul sesiunei presente sinodale alte aleggri la ordinea dălei, împreună cu aceste, se se pună condiționatú și alegerea unui asesoru în senatul bisericescu, care însé se se eptuiască numai sosindú pré înalta aprobare până la ziua ficsată pentru aleggri celelalte.

Dep. E. Măcelariu crede, că mai corăspundătoru s'ar puté deslega cestiunea prin primirea următorei propunerii:

Pentru casulú venirei în vacanță a unui postu de asesoru ordinaru în senatul strinsu bisericescu, se autorisază consistorul archidiecesanú, ca până la sesiunea anului viitoru să facă provisiune pentru locul vacantu, cu aplicarea unui individú cualificatú, căruia prin acêsta din partea sinodului i se recunósce îndreptățirea la salarul normalu pe timpul provisiunei.

Dep. N. Străvoiu face propunerea: ca cestiunea pentru astădu să se ia dela ordinea dălei, și să se pună sub discutiune mâne, ca astfelú să fiă timpú a medita mai bine asupra acêstu obiectu.

Punêndu-se la votu propunerea deputatului N. Străvoiu, ca propunere de amânare, — se primesce.

La ordinea dălei se pune apoi continuarea raportului comisiei financiare, care prin referentul Alecsiu Olariu raportéază asupra hârtiei înaltului presidiu alu consistorului archidiecesanú din 21 Aprilie a. c. Nr. 3214, prin care se subșternu rațiociniile tipografiei și librăriei archidiecesane pe anii 1884, 1885, 1886 și 1887 și la propunerea comisiei sinodul decide:

Nefindú rațiociniile din cestiune revêqute de consistorul archidiecesanú și prezentate de cătră acesta pe lângă raportu, fără a intra în meritú, se transpunú consistorului archidiecesanú spre revidare, avêndu acesta a le subșterne pe lângă raportu amêrunțitú în sesiunea anului viitoru.

Referitoru la raportul consistorului despre starea procesorú fondurilor archidiecesane în decursul anului 1888, comisiunea financiară propune: ca acêstu raportu să se ia spre sciință, ce se primesce.

TELEGRAMMELE „GAZ. TRANS.“

(Serviciulú biuroului de corăsp. din Pest)

Praga, 24 Maiu. Visitii tramvaiurilor au încetatú serviciulú.

Berlinú, 24 Maiu. În parlamentu a cetitú președintele o scrisore a lui Bismark, în care comunică telegrama camerei deputaților din Roma cătră Crispi despre primirea regelui Umberto. Președintele observă, că parlamentul e plăcutu atinsu prin acêstă manifestațiune și se ține împaternicitu a da espresione în modu potrivitú simțemintelorú de bucuriă pentru alianța Germaniei și a Italiei, care asigură pacea lumii. Frankenstein, din centru, declară, că partida consimte cu totulú la manifestațiune, dér cu reserva ca pozițiunea centrului față cu cestiunea romană se nu se prejudece în nici unu modú. — Între Bismark și Crispi s'au ținutú mereu conferințe, care întărescu în modu esențialú alianța, fără a o estinde.

Bruxela, 24 Maiu. Mișcarea grevistă în Belgia ia o estindere totú mai amenințătoare.

Bucuresci, 24 Maiu. Compunerea discursului tronului, prin

care s'au redeschisú camerile, e judecată în modú desaprobatoru nu numai de opozițiune, ci și de junimiști.

DIVERSE.

Jocul de cărți. Poliția englezescă a călcatú, sêptemána, trecutú doué cluburi din Londra, doué asiluri, până aci inviolabile, ale aristocrației și înalților financiari englezești, în care se jucau jocuri oprite, ca bacaraua și altele. S'au secestratú în acea perchiștiune polițienescă mai multe pãrechí de cărți, suma de douédec mii lire și s'au arestatú șeideci și doué persoane, printre care se află și trei membri ai camerei lordilor, și anume: contele Dudley, unu june pair fôrte bogatú, lordul Lurgan și lordul Enric Paulet, fratele marchisului de Winchester.

Răpirea prințului Sulkovski. La 8 Maiu a fugitú din institutulú privatú de nebuni alu profesorului Dr. Leidesdorf în Döbling lângă Viena prințul Iosif Maria Sulkovski. În sêra de 14 Maiu însé prințul a fostú arestatú în hotelulú Bellevue din Zürich, tocmai pe când juca biliardú, de cătră căpitanulú de poliția Fischer și dusu în celú mai cruțatoru modú în institutulú de nebuni Burghölzli lângă Zürich, unde va fi întretinutú până la o altă dispozițiă. Dorinței lui d'a i-se da unu ajutoru juridicu pentru apărarea intereselorú sale, i-s'a satisfăcutú. Prințul era însoțitú de doué dame bine cunoscute în Viena, amanta lui anume Luisa Vecseghi și amica acesteia Carlota Friedländer. Amêndoué damele au fostú puse sub pază polițienescă. dér au și plecatú din Zürich. Poliția criminală de aci primesce unu premiu de 500 fl. pentru prinderea prințului. Profesorul Leidesdorf a datú unu certificatú, prin care declară pe Sulkovski încă alienatú, necapabilú de a dispune și în lipsă de bună pază inclinatú spre acțiuni periculoșe, violente.

Miseria în Italia. Se anunță din Roma diarului „Daily-Cronicle“, că țărani din împrejurimile Magentei, împinși de o miseriă îngrozitoare, au datú focu unei case, care aparține unui bogatú proprietarú, după ce au jăfuit-o.

Cursulú pieței Brașovú

din 24 Maiu st. n. 1889.

Bancnote românesci	Cump.	Vend.	9.32	9.35
Argintú românescu	-	-	9.25	9.30
Napoleon-d'orú	-	-	9.36	9.38
Lire turcescu	-	-	10.60	10.65
Imperial	-	-	9.60	9.55
Galbini	-	-	5.52	5.58
Scris. fonc. „Albina“ 6%	-	-	102.-	-
„ „ „ 5%	-	-	98.50	99.-
Ruble rusesci	-	-	125.50	126.50
Discontulú	-	-	6 1/2—8%	pe anu.

Cursulú la bursa de Viena

din 23 Maiu st. n. 1889.

Renta de aurú 4%	-	-	-	102.40
Renta de hârtiă 5%	-	-	-	97.35
Imprumutulú căilorú ferate ungare	-	-	-	141.75
Amortisarea datoriei căilorú ferate de ostú ungare (1-ma emisiune)	-	-	-	100.—
Amortisarea datoriei căilorú ferate de ostú ungare (2-a emisiune)	-	-	-	117.—
Amortisarea datoriei căilorú ferate de ostú ungare (3-a emisiune)	-	-	-	112.40
Bonuri rurale ungare	-	-	-	105.10
Bonuri cu clasa de sortare	-	-	-	105.10
Bonuri rurale Banatú-Timișú	-	-	-	105.10
Bonuri cu cl. de sortare	-	-	-	105.10
Bonuri rurale transilvane	-	-	-	105.10
Bonuri croato-slavone	-	-	-	105.—
Despăgubirea pentru dijma de vinu ungurescu	-	-	-	99.80
Imprumutulú cu premiulú ungurescu	-	-	-	143.—
Losurile pentru regularea Tisei și Seghedinului	-	-	-	128.25
Renta de hârtiă austriacă	-	-	-	86.10
Renta de argintú austriacă	-	-	-	86.30
Renta de aurú austriacă	-	-	-	109.35
Losuri din 1860	-	-	-	149.70
Acțiunile băncei austro-ungare	-	-	-	910.—
Acțiunile băncei de creditú ungar.	-	-	-	317.75
Acțiunile băncei de creditú austr.	-	-	-	308.25
Galbenú împărătescu	-	-	-	5.60
Napoleon-d'orú	-	-	-	9.37 1/2
Mărci 100 imp. germane	-	-	-	57.70
Londra 10 Livressterlinge	-	-	-	113.—

Editoru și Redactoru responsabilú:
Dr. Aurel Mureșianu.

Bere de Schwechat, Märzenbier.

AVIS.

Spre a satisface dorinței exprimate din partea multora, voi servi în RESTAURANTUL FLEISCHER începând de Duminică în 26 Maiu a. c. dîlnicî numai

Bere de Schwechat, Märzenbier.

Totû-odatã facû cunoscutû onor. publicû, cã curtea este arangiatã ca grãdinã a restaurațiunei și cã se pôte folosi de ôspeți.

Asemenea recomandû cuina mea recunoscutã de bunã pe lângã tarifû de mân cãri cu prețuri în modû însemnatû reduse și mē rogû de binevoitorulû concursû.

Cu distinsã stimã, Stefan Brezlmayer.

Bere de Schwechat, Märzenbier.

ABONAMENTE

la „GAZETA TRANSILVANIEI“

Prețulû abonamentului este:

Pentru Austro-Ungaria:

- Pe trei lunî 3 fl. —
Pe șese lunî 6 fl. —
Pe unû anû 12 fl. —

Pentru România și străinătate:

- Pe trei lunî 10 fr.
Pe șese lunî 20 fr.
Pe unû anû 40 fr.

Abonamente la numerele cu data de Duminică.

Pentru Austro-Ungaria:

- Pe anû 2 fl. —
Pe șese lunî 1 fl. —
Pe trei lunî 50 cr.

Pentru România și străinătate:

- Pe anû 8 franci.
Pe șese lunî 4 franci.
Pe trei lunî 2 franci.

Abonamentele se facû mai ușorû și mai repede prin mandate poștale.

Domnii, carî se vorû abona din nou, sē binevoiēscã a scrie adresa lãmuritû și a arãta și poșta ultimã.

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei.“

Mersulû trenurilor

pe liniile orientale ale cãii ferate de statû r. u. valabilû din 1 Iunie 1888.

Table with multiple columns for train routes: Budapesta-Predealû, Predealû-Budapesta, B.-Pesta-Aradû-Teluş, Teluş-Aradû-B.-Pesta, Copşa-micã-Sibiu, etc. Includes departure times and fares.

Notã: Numerii încuadrați cu linii grôse însemnãzã ôrele de nôpte.